

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

ES 3/01

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. júla 2001 prerokoval oznámenie vlády Slovenskej republiky o prijatí sťažnosti J. N. a spol. proti Slovenskej republike rozhodnutím Európskeho súdu pre ľudské práva z 18. januára 2001 č. 48672/99 a takto

r o z h o d o l :

Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **z a s t a v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 2. apríla 2001 doručené na základe § 75 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) oznámenie vlády Slovenskej republiky o tom, že „Európsky súd pre ľudské práva prijal rozhodnutie o prijateľnosti vo veci J. N. a ostatní, č. sťažnosti 48672/99 dňa 18. januára 2001“.

Oznámenie urobil zástupca Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý k nemu ako prílohu pripojil uvedené rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „európsky súd“) a charakteristiku sťažnosti.

Podľa tohto rozhodnutia európsky súd 18. januára 2001 vyhlásil sťažnosť J. N., J. H., V. J., Ľ. K., J. K., P. P., V. R. a P. Š. (ďalej len „sťažovatelia“) č. 48672/99, ktorá bola podaná európskemu súdu 1. marca 1999 proti Slovenskej republike, za prijateľnú. Sťažovatelia sa podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) sťažujú na neprimeranú dĺžku občianskoprávneho konania vedeného na Okresnom súde Bratislava III. Z odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že európsky súd odmietol námietku žalovanej vlády, že sťažovatelia nevyčerпали všetky vnútroštátne prostriedky nápravy, pretože nepodali ústavnému súdu podnet podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), resp. neuplatnili náhradu škody podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom. K veci samej žalovaná vláda odmietla tvrdenia sťažovateľov o nerešpektovaní práva sťažovateľov na prejednanie ich veci v primeranej lehote. Európsky súd usúdil, že podľa kritérií ustanovených v jeho judikatúre týkajúcej sa danej problematiky a s ohľadom na všetky informácie, ktorými disponuje, predmetná sťažnosť vyžaduje meritórne preskúmanie.

II.

Ak Európsky súd pre ľudské práva prijme na ďalšie konanie sťažnosť od ktoréhokoľvek jednotlivca, mimovládnej organizácie alebo skupiny osôb, ktoré sa považujú za poškodené v dôsledku porušenia práv priznaných Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo jeho protokolmi, opatrením, rozhodnutím alebo iným zásahom niektorého orgánu verejnej moci Slovenskej republiky, a vláda Slovenskej republiky bude o tom upovedomená, oznámi to bez omeškania ústavnému súdu, ktorý začne konať podľa tretej časti druhej hlavy štvrtého oddielu tohto zákona (§ 75 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Na účely konania pred ústavným súdom sa oznámenie vlády podľa odsekov 1 a 2 považuje za ústavnú sťažnosť, ktorá sa prijala na ďalšie konanie (§ 75 ods. 3 zákona

o ústavnom súde). Ak ústavný súd začne konanie podľa odseku 1 alebo 2, upovedomí sťažovateľa a ďalších účastníkov konania o začatí konania (§ 75 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd Slovenskej republiky je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Neoddeliteľnou súčasťou ochrany ústavnosti je ochrana základných práv a slobôd, ktoré fyzickým a právnickým osobám zaručuje ústava a medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná (ďalej len „medzinárodné zmluvy o ľudských právach“). Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva povinnosť vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo medzinárodnými zmluvami o ľudských právach.

V čase, keď predmetné oznámenie vlády Slovenskej republiky došlo ústavnému súdu, sa konanie pred ústavným súdom mohlo začať na návrh fyzickej alebo právnickej osoby podľa čl. 130 ods. 1 písm. f) alebo podľa čl. 130 ods. 3 ústavy v znení, ktoré na základe čl. III ústavného zákona č. 90/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústavný zákon“), bolo platné a účinné do 30. júna 2001 (ďalej len „v doterajšom znení“).

Podľa čl. 130 ods. 1 písm. f) ústavy v doterajšom znení ústavný súd začne konanie, ak podá návrh každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch ustanovených v čl. 127 ústavy, t. j. v článku, ktorý zákon o ústavnom súde vykonáva v ustanoveniach tretej časti druhej hlavy štvrtého oddielu označenom ako „Konanie o ústavných sťažnostiach“. Podľa čl. 130 ods. 3 ústavy ústavný súd môže začať konanie aj na podnet právnických alebo fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich práv.

Z ústavnej úpravy v doterajšom znení teda vyplýva, že tak konanie o ústavnej sťažnosti, ako aj konanie o podnete boli takým typom konania pred ústavným súdom, v ktorom sa zabezpečovala ochrana základných práv a slobôd zaručených ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach, ak dotknutá fyzická alebo právnická osoba sama namietla ich porušenie. Odhliadnuc od konania o podnete, na ktoré sa prípad začatia

konania pred ústavným súdom podľa ustanovenia § 75 ods. 2 zákona o ústavnom súde nevzťahoval, bola podmienka, aby návrh bol podaný tým, „o ktorého práve sa má konať“, ústavnou podmienkou začatia konania o ústavnej sťažnosti. Jej nesplnenie bolo samo osebe ústavnou prekážkou začatia takéhoto konania.

Tento názor možno vyvodit' aj z doterajšej judikatúry ústavného súdu.

V súvislosti s právomocou ústavného súdu preskúmavať nezákonnosť právoplatných rozhodnutí orgánov územnej samosprávy, ústavný súd uviedol, že konanie o ústavnej sťažnosti možno začať len na návrh fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá tvrdí, že sa porušili jej základné práva alebo slobody, a nie na návrh tretej osoby (*mutatis mutandis*, PL. ÚS 24/98).

Okrem toho ústavný súd judikoval, že čl. 12 ods. 1 prvá veta v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy zakotvuje ústavné právo na autonómiu vôle strán. Obsahovým prvkom autonómie vôle strán je aj právo jedinca, aby svoje hmotné i procesné práva uplatňoval na rôznych štátnych orgánoch, a teda aj na súde (čl. 46 ods. 1 ústavy). Toto právo však v sebe obsahuje aj oprávnenie zdržať sa jeho výkonu, nevyužiť ho. Procesné dispozičné právo účastníka občianskeho súdneho konania (podať či nepodať žalobu, riadny či mimoriadny opravný prostriedok) možno považovať za jeden z aspektov ústavného práva autonómie vôle strán (PL. ÚS 43/95). Hoci bol tento názor vyslovený v súvislosti s občianskym súdnym konaním, ústavný súd nevidí dôvod, aby sa od neho odchyľil vo vzťahu ku konaniu o ústavných sťažnostiach.

Podľa čl. III ústavného zákona „tento ústavný zákon nadobúda účinnosť 1. júla 2001 okrem čl. 125a, čl. 127, čl. 127a, čl. 134 ods. 1 a 3 a čl. 151a, ktoré nadobudnú účinnosť 1. januára 2002“.

Podľa čl. 130 ods. 1 písm. f) ústavy v znení ústavného zákona (ďalej len „v súčasnom znení“) ústavný súd začne konanie, ak podá návrh každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch ustanovených v čl. 127 a čl. 127a. Pokiaľ ide o podnet právnických a fyzických

osôb, tento ústava v súčasnom znení už neustanovuje, nakoľko v čl. 130 ústavy v doterajšom znení sa vypustil ods. 3 (čl. I. bod 78 ústavného zákona).

Hoci sa ústavný zákon dotkol znenia relevantného článku ústavy (čl. 130 ods. 1 písm. f)), nedotkol sa samotnej ústavnej podmienky začatia konania o ústavnej sťažnosti, t. j. podmienky, aby návrh bol podaný tým, „o ktorého práve sa má konať“. Odhliadnuc od očividného posilnenia oprávnenia ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ku ktorému došlo týmto ústavným zákonom v prípadoch, ak tieto osoby namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o ľudských právach, teda odhliadnuc od rozšírenia ochrany základných práv a slobôd prostredníctvom ústavnej sťažnosti aj na všetky prípady začatia konania podľa čl. 130 ods. 3 ústavy v doterajšom znení, nemožno zo súčasného znenia ústavy vyvodit' iný záver o subjektoch, ktoré sú oprávnené podať ústavnú sťažnosť, než ten, ktorý platil podľa ústavy v doterajšom znení. Preto vyššie uvedená judikatúra ústavného súdu je naďalej použiteľná pre konanie o ústavných sťažnostiach.

V predmetnom oznámení urobenom podľa § 75 ods. 2 zákona o ústavnom súde vláda Slovenskej republiky netvrdí, že sťažovatelia prejavili vôľu začať konanie o ústavných sťažnostiach pred ústavným súdom. Naopak, z jej oznámenia je nepochybné, že sa sťažovatelia so sťažnosťou vo veci porušenia práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru výslovne obrátili na európsky súd a že európsky súd uznal, že podnet na začatie konania podľa čl. 130 ods. 3 ústavy (inak podľa ústavy v doterajšom znení jediný možný ústavný prostriedok, prostredníctvom ktorého mohli namietat' v konaní pred ústavným súdom porušenie práva na súdne konanie „v primeranej lehote“ podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, resp. práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy) nemožno považovať za vnútroštátny prostriedok nápravy, ktorý sťažovatelia boli povinní podľa čl. 35 ods. 1 dohovoru vyčerpať pred tým, než sa so sťažnosťou proti Slovenskej republike obrátili na európsky súd.

Zo skutočnosti, že európsky súd vyhlásil ich sťažnosť za prijateľnú, vyplýva, že európsky súd a) pokračuje v prejednávaní veci spolu so zástupcami strán a v prípade potreby pristúpi k vyšetrovaniu, pre ktorého efektívne vykonanie mu zainteresované štáty poskytnú potrebnú súčinnosť, b) dá sa k dispozícii zúčastneným stranám s cieľom dosiahnuť urovnanie sporu zmierom založeným na rešpektovaní ľudských práv zaručených dohovorom a jeho protokolmi. Konanie vedené podľa odseku 1 písm. b) je dôverné (čl. 38 dohovoru). O merite individuálnych sťažností podaných v súlade s článkom 34 dohovoru rozhodne európsky súd rozsudkom, ktorý sa po právoplatnosti stáva pre Vysoké zmluvné strany záväzným vo všetkých sporoch, ktorých sú stranami (čl. 46 ods. 1 dohovoru).

Z čl. 34 druhá veta dohovoru vyplýva pre Vysoké zmluvné strany záväzok, že nebudú žiadnym spôsobom brániť účinnému výkonu práva na individuálne sťažnosti od ktoréhokoľvek jednotlivca, mimovládnej organizácie alebo od skupiny osôb, ktoré sa považujú za poškodené v dôsledku porušenia práv priznaných dohovorom alebo jeho protokolmi jednou z Vysokých zmluvných strán. Ak samotné začatie konania pred ústavným súdom o predmete individuálnej sťažnosti, ktorú európsky súd vyhlásil za prijateľnú, nemožno považovať za porušenie záväzku Vysokej zmluvnej strany podľa čl. 34 dohovoru, skutočnosť, že by sa tak malo stať bez ohľadu na vôľu tých, ktorí využili právo na individuálnu sťažnosť v súlade s týmto článkom, by sa už podľa okolností konkrétneho prípadu mohla považovať za neprípustný spôsob bránenia výkonu tohto práva dotknutou Vysokou zmluvnou stranou dohovoru.

Začatie konania pred ústavným súdom o predmete individuálnej sťažnosti, ktorú európsky súd vyhlásil za prijateľnú, vytvára nebezpečenstvo konfliktu medzi systémom ochrany podľa dohovoru založenom na zásade subsidiárnej aplikácie medzinárodného práva vo vzťahu k vnútroštátnemu právu premietnutej aj do pravidla predchádzajúceho vyčerpania všetkých vnútroštátnych prostriedkov nápravy podľa čl. 35 ods. 1 dohovoru a vnútroštátnou ochranou ústavnosti a v konečnom dôsledku neprispieva k posilneniu ochrany ľudských práv a základných slobôd priznaných ústavou alebo dohovorom a jeho protokolmi. Vzťah ústavného súdu k európskemu súdu je založený na del'be funkcií na základe princípu vzájomnej spolupráce, a nie konkurencie oboch súdnych orgánov. Paralelné začatie konania

pred ústavným súdom na základe oznámenia vlády, ktorá je žalovanou stranou v konaní o individuálnej sťažnosti, ktorú európsky súd práve vyhlásil za prijateľnú, je spôsobilé vyvolať zmätok u tých, ktorí podali individuálnu sťažnosť v súlade s čl. 34 dohovoru, a tým oslabiť kontrolný mechanizmus založený dohovorom.

Ústavný súd pri svojom rozhodovaní musí dbať, aby sa nedostal do rozporu so skorším konaním a jeho výsledkom v tej istej veci na medzinárodnom súdnom orgáne rovnakého typu. Výsledok tohto konania napokon zaväzuje alebo bude zaväzovať Slovenskú republiku bez ohľadu na výsledok konania pred ústavným súdom. Z tohto aspektu sa potom prítomné konanie pred ústavným súdom javí ako nadbytočné a bez právneho významu na právne postavenie jeho účastníkov.

Zo všetkých uvedených dôvodov bolo potrebné konanie pred ústavným súdom v danej veci zastaviť.